

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2018. gada 17. oktobrī^{*i}

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Regula (EK) Nr. 2201/2003 – 8. panta 1. punkts – Jurisdikcija lietās par vecāku atbildību – Jēdziens “bērna pastāvīgā dzīvesvieta” – Prasība attiecībā uz fizisku klātbūtni – Mātes un bērna aizturēšana trešajā valstī pretēji mātes gribai – Mātes un bērna pamattiesību pārkāpums

Lietā C-393/18 PPU

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, kuru *High Court of Justice (England and Wales), Family Division* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Ģimenes lietu departaments, Apvienotā Karaliste) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2018. gada 6. jūnijā un kas Tiesā reģistrēts 2018. gada 14. jūnijā, tiesvedībā

UD

pret

XB.

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētāja vietniece R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], kas pilda pirmās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], E. Regans [*E. Regan*] (referents), K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*] un S. Rodins [*S. Rodin*],

ģenerālvokāts: H. Saugmandsgors Ēe [*H. Saugmandsgaard Oe*],

sekretāre: M. Ferreira [*M. Ferreira*], galvenā administratore,

ņemot vērā iesniedzējtiesas 2018. gada 6. jūnija pieteikumu, kas Tiesā saņemts 2018. gada 14. jūnijā un ar ko tā lūdz atbilstoši Tiesas Reglamenta 107. pantam piemērot steidzamības tiesvedību lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu,

ņemot vērā pirmās palātas 2018. gada 5. jūlija lēmumu apmierināt šo pieteikumu,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 7. septembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– UD vārdā – *C. Hames, QC, B. Jubb, barrister*, kā arī *J. Patel* un *M. Hussain, solicitors*,

* Tiesvedības valoda – angļu.

- XB vārda – *T. Gupta, QC*, un *J. Renton, barrister*, kā arī *J. Stebbing, solicitor*,
- Apvienotās Karalistes valdības vārdā – *S. Brandon*, pārstāvis, kam palīdz *M. Gration, barrister*,
- Čehijas Republikas valdības vārdā – *M. Smolek* un *A. Kasalická*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *M. Wilderspin*, pārstāvis,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2018. gada 20. septembra tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.) 8. panta interpretāciju.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp 2017. gada 2. februārī Bangladešā dzimuša bērna (turpmāk tekstā – “bērns”) māti UD un šī bērna tēvu XB attiecībā uz UD iesniegtajiem lūgumiem, kuros tiek lūgts uzdot, pirmkārt, nodot bērnu iesniedzējtiesas aizsardzībā un, otrkārt, mātei un bērnam atgriezties Apvienotajā Karalistē, lai viņi varētu piedalīties tiesvedībā iesniedzējtiesā.

Atbilstošās tiesību normas

- 3 Regulas Nr. 2201/2003 1. un 12. apsvērumā ir noteikts:
“(1) Eiropas [Savienība] ir noteikusi sev mērķi izveidot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kurā tiek nodrošināta personu brīva pārvietošanās. Tālab [Savienībai], cita starpā, ir jāveic pareizai iekšējā tirgus darbībai vajadzīgie pasākumi attiecībā uz tiesu iestāžu sadarbību civillietās.
[..]
(12) Šajā regulā noteiktais piekritības pamats lietās par vecāku atbildību ir izveidots, ņemot vērā bērna intereses, jo īpaši tuvuma kritēriju. Tas nozīmē, ka piekritība ir, pirmkārt, bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstij, izņemot dažus gadījumus, kad [bērna] dzīvesvieta [ir] mainīta, [vai] saskaņā ar vienošanos starp personām, kam ir vecāku atbildība.”
- 4 Šīs regulas 1. pantā “Darbības joma” ir precizēts, kurās civillietās šī regula tiek piemērota un kurās civillietās tā netiek piemērota.
- 5 Minētās regulas 2. pants “Definīcijas” ir formulēts šādi:
“Šajā regulā:
[..]
4) ar terminu “spriedums” saprot laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, kā arī dalībvalsts tiesas spriedumu, kas saistīts ar vecāku atbildību, neatkarīgi no tā, kā spriedums var tikt dēvēts, tostarp, dekrēts, rīkojums vai lēmums;

[..].”

- 6 Tās pašas regulas II nodaļas “Piekritība” 2. iedaļas “Vecāku atbildība” 8. panta “Vispārējā piekritība” 1. punktā ir paredzēts:

“Dalībvalsts tiesām ir piekritīgas lietas par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī brīdī, kad tiesā iesniegta prasība.”

- 7 Saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 9. pantu “Bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas piekritības turpināšanās”:

“1. Ja bērns likumīgi pārvietojas no vienas dalībvalsts uz citu un iegūst tajā jaunu pastāvīgu dzīvesvietu, bērna iepriekšējās [pastāvīgās] dzīvesvietas dalībvalsts tiesām, atkāpjoties no 8. panta, saglabājas piekritība trīs mēnešus pēc pārvietošanās, lai varētu labot tādu spriedumu par saskarsmes tiesībām, kas izdots šajā dalībvalstī, pirms bērns pārvietojās uz citu valsti, ja persona, kam atbilstoši spriedumam par saskarsmes tiesībām ir saskarsmes tiesības, turpina pastāvīgi dzīvot bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī.

[..].”

- 8 Šīs regulas 10. pantā “Piekritība bērna nolaupīšanas gadījumos” ir noteikts:

“Ja bērns ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts, tās dalībvalsts tiesām, kurā pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta, saglabājas piekritība, kamēr bērns nav ieguvis pastāvīgu dzīvesvietu kādā citā dalībvalstī [..].”

- 9 Minētās regulas 12. pantā ir precizēti nosacījumi, kādos ir iespējama vienošanās par jurisdikciju šīs regulas izpratnē.

- 10 Šīs pašas regulas 13. panta “Piekritība, kuras pamatā ir bērna klātbūtne” 1. punktā ir noteikts:

“Ja nevar noskaidrot bērna pastāvīgo dzīvesvietu un nevar noteikt piekritību, pamatojoties uz 12. pantu, piekritība ir tās dalībvalsts tiesām, kurā atrodas bērns.”

- 11 Regulas Nr. 2201/2003 14. pants “Pārējie piekritības jautājumi [Atlikusi jurisdikcija]” ir formulēts šādi:

“Ja dalībvalsts tiesām nav piekritības saskaņā ar 8. līdz 13. pantu, piekritību katrā dalībvalstī nosaka šīs valsts tiesību akti.”

- 12 Šīs regulas 15. panta “Lietas nodošana tiesai, kas atrodas labākā vietā [situācijā] tiesas spriešanai” 1. punktā ir noteikts:

“Izņēmuma kārtā dalībvalsts tiesas, kurām ir piekritība pēc būtības, ja tās uzskata, ka citas tās dalībvalsts tiesa, ar kuru bērnam ir īpaša saikne, ir labākā atrašanās vietā [situācijā] tiesas spriešanai vai atsevišķas lietas daļas izskatīšanai, un ja tas ir bērna interesēs, var:

a) apturēt tiesvedību vai attiecīgo tās daļu un aicināt puses iesniegt prasību minētās citas dalībvalsts tiesā saskaņā ar 4. punktu; vai

b) lūgt citas dalībvalsts tiesu pieņemt piekritību saskaņā ar 5. punktu.”

- 13 Šīs regulas 21. panta “Sprieduma atzišana” 1. punktā ir paredzēts:

“Dalībvalstī pasludināts spriedums pārējās dalībvalstīs atzīstams bez kādas īpašas procedūras.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 14 Prasītāja pamatlietā, bērna māte (turpmāk tekstā – “māte”), ir Bangladešas pilsoņe, kura 2013. gadā Bangladešā ir stājusies laulībā ar atbildētāju pamatlietā – Apvienotās Karalistes pilsoni, kurš ir bērna tēvs (turpmāk tekstā – “tēvs”).
- 15 2016. gada jūnijā vai jūlijā māte ir ieradusies un iekārtojusies uz dzīvi Apvienotajā Karalistē, lai dzīvotu kopā ar tēvu. *United Kingdom Home Office* (Apvienotās Karalistes Iekšlietu ministrija) viņai izsniedza ārvalstu laulātā vīzu, kas ir spēkā no 2016. gada 1. jūlijam līdz 2019. gada 1. aprīlim.
- 16 2016. gada decembrī tēvs un māte devās uz Bangladešu. Māte bija grūtniecības beigu posmā. Bērns piedzima 2017. gada 2. februārī Bangladešā. Kopš tā laika bērns uzturas Bangladešā, un tādējādi viņš nekad nav dzīvojis Apvienotajā Karalistē.
- 17 2018. gada janvārī tēvs atgriezās Apvienotajā Karalistē bez mātes.
- 18 2018. gada 20. martā māte cēla prasību iesniedzējtiesā, lai panāktu, ka bērns tiek nodots šīs tiesas aizsardzībā un ka tiek izdots rīkojums par mātes un bērna atgriešanos Apvienotajā Karalistē, lai viņi varētu piedalīties tiesvedībā šajā tiesā. Māte apgalvo, ka pamatlietas iztiesāšana ir šīs tiesas jurisdikcijā. Šajā ziņā māte it īpaši norāda, ka datumā, kurā viņa ir cēlusi prasību iesniedzējtiesā, bērna pastāvīgā dzīvesvieta bija Apvienotajā Karalistē. Tēvs savukārt iebilst pret šīs tiesas jurisdikciju pieņemt jebkādu lēmumu attiecībā uz bērnu.
- 19 Iesniedzējtiesa norāda, ka tā vēl nav nodibinājusi nekādus faktus pamatlietā, jo tā uzskata, ka vispirms ir jāatrisina jautājums par tās jurisdikciju pieņemt lēmumu attiecībā uz bērnu. Saistībā ar šo jautājumu, minētās tiesas ieskatā, tai vispirms ir jāizvērtē, vai bērna pastāvīgā dzīvesvieta Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē ir Apvienotajā Karalistē. Tikai pēc tam, ja nepieciešams, šī tiesa pārbaudīs, vai ir kāds cits pamats, kādēļ pamatlietas izskatīšana ir tās jurisdikcijā.
- 20 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pamatlietas kontekstā Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktā ietvertā jēdziena “pastāvīgā dzīvesvieta” interpretācija rada jautājumus, kurus Tiesa vēl nav pārbaudījusi, it īpaši jautājumu, vai fiziska klātbūtne ir uzskatāma par šī jēdziena elementu. Turklāt tēva īstenotā varbūtējā spiediena uz māti rezultātā viņai ir bijis jādzemdē trešajā valstī. Šajā ziņā ar tēva rīcību visticamāk ir pārkāptas mātes vai bērna tiesības. Tādējādi mātes aizstāvētā nostāja rada papildu jautājumu par to, kā šo jēdzienu ietekmē bērna dzimšanas apstākļi trešajā valstī, it īpaši apstākļi, ka tēvs prettiesiski, veicot piespiedu darbības, ir aizturējis māti šajā valstī, lai gan personām, kurām ir vecāku atbildība, nav bijis nekāda nodoma dzīvot šajā valstī.
- 21 Šādos apstākļos *High Court of Justice (England and Wales), Family Division* (Augstā tiesa (Anglija un Velsa), Ģimenes lietu departaments, Apvienotā Karaliste) ir nolēmusi apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
 - “1) Vai bērna fiziska atrašanās valstī ir uzskatāma par būtisku pastāvīgās dzīvesvietas faktoru Regulas Nr. 2201/2003 8. panta izpratnē?
 - 2) Situācijā, kad abiem vecākiem ir vecāku atbildība, vai fakts, ka tēvs māti ar viltu ir pamudinājis doties uz citu valsti un pēc tam prettiesiski, veicot piespiedu vai citas prettiesiskas darbības, aizturējis, kā rezultātā māte bijusi spiesta dzemdēt bērnu šajā valstī, jebkādi ietekmē atbildi uz pirmo jautājumu apstākļos, kad, iespējams, ir pārkāptas [Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kas parakstīta 1950. gada 4. novembrī Romā,] 3. un 5. pantā vai kādā citā tiesiskajā regulējumā noteiktās mātes un/vai bērna [tiesības]?”

Par steidzamības tiesvedību

- 22 Iesniedzējtiesa ir lūgusi šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot Tiesas Reglamenta 107. pantā paredzēto steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību.
- 23 Pamatodama lūgumu, šī tiesa norāda, ka pamatlieta attiecas uz ļoti mazu bērnu, kuram lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu pieņemšanas dienā bija gads un divi mēneši, un ka jebkāda vilcināšanās izskatīt šo lietu kaitē šī bērna interesēm.
- 24 Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka atbilstoši mātes apgalvojumiem, kurus tēvs apstrīd, pašlaik tēvs piespiedu kārtā prettiesiski aizturot māti Bangladešas mazpilsētā bez gāzes, elektrības, dzeramā ūdens un jebkādiem iztikas līdzekļiem un mātei ir jāuzturas kopienā, kurā viņa atšķirtības no tēva dēļ tiek ot stigmatizēta. Šī tiesa uzskata, ka gadījumā, ja tiktu konstatēta tās jurisdikcija un tēvs izrādītos pārkāpis gan bērna, gan mātes tiesības, šai tiesai nāktos reaģēt pēc iespējas ātrāk, pieņemot attiecīgā gadījumā nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu bērna interešu aizsardzību.
- 25 Šajā ziņā ir jākonstatē, pirmkārt, ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz to, kā interpretēt Regulu Nr. 2201/2003, kas tika pieņemta, īpaši pamatojoties uz EKL 61. panta c) punktu, kas šobrīd ir LESD 67. pants, kurš ir ietverts LESD trešās daļas V sadaļā, kura attiecas uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, līdz ar to minētais lūgums ietilpst Reglamenta 107. pantā paredzētās steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedības piemērošanas jomā (spriedumi, 2014. gada 9. oktobris, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 34. punkts; 2015. gada 9. janvāris, RG, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, 36. punkts, un 2015. gada 19. novembris, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, 31. punkts).
- 26 Otrkārt, attiecībā uz steidzamības kritēriju no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka gadījumā, ja tiktu pierādītas tēva īstenotās piespiedu darbības pret māti, bērna pašreizējā labklājība būtu būtiski apdraudēta. Šādā situācijā jebkāda vilcināšanās pieņemt tiesas lēmumus attiecībā uz bērnu paildzinātu pašreizējo situāciju un tādējādi riskētu nopietni, pat neatgriezeniski, apdraudēt šī bērna attīstību. Gadījumā, ja bērnam būtu jāatgriežas Apvienotajā Karalistē, ar šādu vilcināšanos arī tiktu apdraudēta bērna iedzīvošanās viņa jaunajos ģimenes un sociālajos apstākļos.
- 27 Turklāt pamatlieta attiecas uz ļoti mazu bērnu, un tādēļ bērna agrīnā attīstība un nobriešana ir jāuztver īpaši uzmanīgi.
- 28 Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesas pirmā palāta pēc tiesneša referenta priekšlikuma un ģenerāladvokāta uzklauššanas 2018. gada 5. jūlijā nolēma apmierināt iesniedzējtiesas pieteikumu piemērot šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par Tiesas kompetenci

- 29 Lai gan Apvienotās Karalistes valdība formāli izvirza iebildi par šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu nepieņemamību, atbilstoši tās sniegtajiem apsvērumiem faktiski šī valdība uzskata, ka šīs Tiesas kompetencē neietilpst sniegt atbildi uz uzdotajiem jautājumiem, jo šī lieta attiecoties uz jurisdikcijas varbūtēju kolīziju starp dalībvalsti, šajā gadījumā – Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalisti, un trešo valsti, proti, Bangladešas Tautas Republiku.
- 30 Šī valdība it īpaši uzsver, ka, ņemot vērā EKL 61. panta c) punktu un 67. panta 1. punktu, uz kuru pamata ir pieņemta Regula Nr. 2201/2003, šo regulu esot paredzēts piemērot vienīgi pārrobežu situācijām Savienībā. Tādās pārrobežu situācijās kā pamatlietā aplūkotā, kurā ir iesaistīta dalībvalsts un trešā valsts, esot jāpiemēro valsts tiesības.

- 31 Šajā ziņā saistībā ar, pirmkārt, attiecīgo Regulas Nr. 2201/2003 noteikumu formulējumu ir jānorāda, ka šīs regulas 1. pantā, kurā ir definēta tās darbības joma, tiek precizēts, kurās civillietās minētā regula tiek piemērota un kurās civillietās tā netiek piemērota, nenorādot ne uz vienu minētās regulas teritoriālās piemērojamības ierobežojumu.
- 32 Runājot par pašu Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu, šajā normā ir noteikts, ka dalībvalsts tiesām ir jurisdikcija lietās, kas attiecas uz vecāku atbildību attiecībā uz bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta prasības celšanas brīdī ir šajā dalībvalstī. Līdz ar to šīs normas formulējumā nekas neliecina par to, ka tajā noteiktais vispārējais jurisdikcijas noteikums lietās par vecāku atbildību ir jāpiemēro tikai tad, ja pastāv tiesiskas attiecības, kurās ir iesaistītas vairākas dalībvalstis.
- 33 No tā izriet, kā to ģenerālvokāts ir norādījis secinājumā 23. un 25. punktā, ka atšķirībā no tādiem atsevišķiem Regulas Nr. 2201/2003 noteikumiem saistībā ar jurisdikciju, kas minēti šīs regulas 9., 10. un 15. pantā, no kuru redakcijas neapšaubāmi izriet, ka to piemērošana ir atkarīga no vairāku dalībvalstu tiesu jurisdikcijas varbūtējas kolīzijas, no minētās regulas 8. panta 1. punkta neizriet, ka šis noteikums būtu attiecināms vienīgi uz strīdiem, kas ir saistīti ar šādām kolīzijām.
- 34 Šajā ziņā Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts atšķiras arī no šajā regulā paredzētajiem noteikumiem nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā.
- 35 It īpaši Tiesa jau ir nospriedusi, ka tās kompetencē acīmredzami nav sniegt atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem par trešajā valstī taisīta nolēmuma par laulības šķiršanu atzīšanu, un tostarp ir norādījusi, ka atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 4. punktam un 21. panta 1. punktam šī regula attiecas tikai uz dalībvalsts tiesas taisītu nolēmumu atzīšanu (rīkojums, 2016. gada 12. maijs, *Sahyouni*, C-281/15, EU:C:2016:343, 21., 22. un 33. punkts).
- 36 Tomēr atšķirībā no noteikumiem, kuri reglamentē Regulā Nr. 2201/2003 paredzēto nolēmumu atzīšanu un izpildi, šajā regulā, kā tas it īpaši izriet no šī sprieduma 32. un 33. punkta, nav paredzēts noteikums, ar kuru tieši tiktu ierobežota visu minētajā regulā paredzēto jurisdikcijas noteikumu teritoriālā piemērojamība.
- 37 Otrkārt, runājot par Regulas Nr. 2201/2003 mērķi, no tās 1. apsvēruma izriet, ka ar šo regulu tiek sekmēts Savienības izvirzītais mērķis izveidot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kurā tiek nodrošināta personu brīva pārvietošanās. Tālab Savienībai tostarp ir jāveic pareizai iekšējā tirgus darbībai vajadzīgie pasākumi attiecībā uz tiesu iestāžu sadarbību civillietās.
- 38 Proti, saskaņā ar EKL 61. panta c) punktu, kurš ir viens no Regulas Nr. 2201/2003 juridiskajiem pamatiem, un EKL 65. pantu, kuri attiecīgi ir kļuvuši par LESD 67. panta 3. punktu un 81. pantu, Savienība veic pasākumus jomā, kas attiecas uz tiesu iestāžu sadarbību civillietās, ja pastāv pārrobežu ietekme un tas ir nepieciešams pareizai iekšējā tirgus darbībai.
- 39 Tomēr atšķirībā no Apvienotās Karalistes valdības būtībā apgalvotā šie apsvērumi nenožīmē, ka Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktā paredzētais jurisdikcijas noteikums būtu piemērojams vienīgi ar dalībvalstu tiesu savstarpējām attiecībām saistītos strīdos.
- 40 It īpaši Regulā Nr. 2201/2003 ietvertās vienveidīgās jurisdikcijas normas nav paredzētas piemērot tikai situācijās, kurām ir reāla un pietiekama saistība ar iekšējā tirgus darbību, iesaistot atbilstoši tā definīcijai vairākas dalībvalstis. Proti, jurisdikcijas noteikumu apvienošana šajā regulā jau pati par sevi noteikti ir veikta ar mērķi novērst šķēršļus iekšējā tirgus darbībai, ko varētu radīt pastāvošās atšķirības valstu tiesību aktos šajā jautājumā (pēc analogijas saistībā ar 1968. gada 27. septembra Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komercietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar turpmākām konvencijām par jauno dalībvalstu pievienošanos šai konvencijai, skat. 2005. gada 1. marta spriedumu *Owusu*, C-281/02, EU:C:2005:120, 34. punkts).

- 41 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ir jākonstatē, ka Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktā paredzētais vispārīgais jurisdikcijas noteikums var tikt piemērots ne tikai ar vairāku dalībvalstu tiesu savstarpējām attiecībām saistītos strīdos, bet arī strīdos, kas ir saistīti ar tikai vienas dalībvalsts un trešās valsts tiesas savstarpējām attiecībām.
- 42 Tādēļ Tiesas kompetencē ietilpst atbildēt uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem.

Par lietas būtību

- 43 Ar saviem jautājumiem, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai varētu uzskatīt, ka šīs tiesību normas izpratnē bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir kādā dalībvalstī, ir jābūt izpildītam nosacījumam, ka bērns fiziski ir bijis šajā dalībvalstī. Šī tiesa arī jautā, vai šajā ziņā ir nozīme tādiem apstākļiem kā pamatlietā aplūkoti – ja tiktu pieņemts, ka tie ir pierādīti, – proti, pirmkārt, apstāklim, ka tēvs ir īstenojis piespiedu darbības pret māti, kā rezultātā māte viņu abu bērnu ir dzemdējusi trešajā valstī, kurā māte pēc bērna dzimšanas turpina dzīvot kopā ar šo bērnu, un, otrkārt, apstāklim, ka ir pārkāptas mātes vai bērna pamattiesības.
- 44 Tēvs un Eiropas Komisija uzskata, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta nevar atrasties dalībvalstī, kurā bērns fiziski nekad nav bijis, savukārt māte, Apvienotās Karalistes valdība un Čehijas Republikas valdība pauž viedokli, ka tādos apstākļos, kādi ir pamatlietā, ir pamats uzskatīt, ka šajā valstī ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta.
- 45 Vispirms ir jākonstatē, ka Regulā Nr. 2201/2003 nav ietverta jēdziena “pastāvīgā dzīvesvieta” definīcija. No īpašības vārda “pastāvīgs” lietojuma var secināt tikai to, ka dzīvesvietai ir jābūt raksturīgai noteiktai stabilitātei vai regularitātei (spriedums, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 44. punkts).
- 46 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru gan no Savienības tiesību vienveidīgas piemērošanas, gan no vienlīdzības principa prasībām izriet, ka tādas Savienības tiesību normas teksts, kurā tās jēgas un tvēruma noskaidrošanai nav nevienas tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, parasti visā Savienībā ir interpretējams autonomi un vienveidīgi, ņemot vērā normas kontekstu un attiecīgā tiesiskā regulējuma mērķi (spriedums, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 47 Jēdziens “pastāvīgā dzīvesvieta” ir lietots Regulas Nr. 2201/2003 pantos, kuros nav ietverta neviena tieša norāde uz dalībvalstu tiesībām. Tādēļ šis jēdziens ir jādefinē, ņemot vērā šīs regulas noteikumu kontekstu un tās mērķi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 46. punkts).
- 48 Šajā ziņā no Regulas Nr. 2201/2003 12. apsvēruma izriet, ka šī regula ir izstrādāta ar mērķi nodrošināt bērna interešu prioritāti un ka šim nolūkam regulā priekšroka tiek dota tuvuma kritērijam. Proti, likumdevējs ir uzskatījis, ka bērna pastāvīgai dzīvesvietai ģeogrāfiski tuvākā tiesa ir vislabākajā situācijā, lai izvērtētu bērna interesēs pieņemamos pasākumus. Saskaņā ar šo regulas apsvērumu jurisdikcija pirmām kārtām tādā ir bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts tiesām, izņemot atsevišķus gadījumus, kad bērna dzīvesvieta ir mainīta vai saskaņā ar vienošanos starp personām, kam ir vecāku atbildība (spriedums, 2017. gada 15. februāris, *W un V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 51. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 49 Regulas Nr. 2201/2003 8. pantā šis mērķis tiek īstenots, nosakot vispārējo jurisdikciju lietās par vecāku atbildību tās dalībvalsts tiesām, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta (spriedums, 2017. gada 15. februāris, *W un V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 52. punkts).

- 50 Turklāt, kā to Tiesa ir vairākkārt precizējusi, lai noteiktu bērna pastāvīgo dzīvesvietu, līdztekus šī bērna fiziskajai klātbūtnei dalībvalstī arī citiem papildu faktoriem ir jānorāda uz to, ka šai klātbūtnei nekādā ziņā nav pagaidu vai gadījuma rakstura (spriedumi, 2009. gada 2. aprīlis, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 38. punkts, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 49. punkts, 2014. gada 9. oktobris, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 51. punkts, 2017. gada 15. februāris, W un V, C-499/15, EU:C:2017:118, 60. punkts, 2017. gada 8. jūnijs, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 43. punkts, kā arī 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 41. punkts).
- 51 Tas, ka, lai noteiktu tiesu, kurai ir jurisdikcija lietās par vecāku atbildību, Savienības likumdevējs ir piešķīris nozīmi ģeogrāfiskajam tuvumam, izriet arī no Regulas Nr. 2201/2003 13. panta 1. punkta, kurā dalībvalsts tiesas jurisdikcija ir balstīta vienīgi uz bērna atrašanās vietu tieši tādos gadījumos, kad nav bijis iespējams konstatēt bērna “pastāvīgo” dzīvesvietu šīs regulas 8. panta 1. punkta izpratnē nevienā no dalībvalstīm un šo jurisdikciju nevar noteikt, pamatojoties uz šīs pašas regulas 12. pantu.
- 52 Tādējādi atbilstoši Tiesas nospriestajam, lai atzītu, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir konkrētā dalībvalstī, vismaz ir jābūt izpildītam nosacījumam, ka bērns fiziski ir bijis šajā dalībvalstī (spriedums, 2017. gada 15. februāris, W un V, C-499/15, EU:C:2017:118, 61. punkts).
- 53 No šī sprieduma 45.–52. punktā izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka fiziska klātbūtne dalībvalstī, kurā bērns šķietami ir iedzīvoies, ir obligāts priekšnosacījums, lai varētu izvērtēt, cik šī klātbūtne ir stabila, un tādējādi “pastāvīgā dzīvesvieta” Regulas Nr. 2201/2003 izpratnē nevar atrasties dalībvalstī, kurā bērns nekad nav bijis.
- 54 Šo interpretāciju apstiprina nozīme, kāda Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktam ir piešķirta to noteikumu vidū, kas šajā regulā paredzēti attiecībā uz jurisdikciju lietās par vecāku atbildību.
- 55 Proti, ņemot vērā Regulas Nr. 2201/2003 12. apsvērumu un šī sprieduma 49. punktā minēto, šīs regulas 8. pantā ir ietverta vispārīgā norma attiecībā uz jurisdikciju lietās par vecāku atbildību, un tādējādi šai normai ir centrālā vieta to normu vidū, kuras ar šo regulu ir paredzētas šāda veida lietās.
- 56 Tādējādi Regulas Nr. 2201/2003 8. pants ir papildināts ar speciāliem noteikumiem, kuri tostarp ir piemērojami gadījumā, ja kādā dalībvalstī mītošam bērnam nav iespējams noteikt pastāvīgo dzīvesvietu un ja jurisdikciju nevar noteikt saskaņā ar šīs regulas 12. pantu (13. pants); gadījumā, kad nevienai no dalībvalsts tiesām nav jurisdikcijas saskaņā ar 8.–13. pantu (14. pants), vai arī izņēmuma kārtā un pie konkrētiem nosacījumiem, ja tiesa, kurai ir jurisdikcija, nosūta lietu citas dalībvalsts tiesai, kuru tā uzskata par piemērotāku tiesas spriešanai (15. pants) (spriedums, 2017. gada 15. februāris, W un V, C-499/15, EU:C:2017:118, 56. punkts).
- 57 No tā izriet, ka, pat ja strīds, kas ir nodots izskatīšanai kādas dalībvalsts tiesai, neietilpst Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta piemērošanas jomā, tas nebūt nav šķērslis, lai tiesai būtu jurisdikcija šo strīdu skatīt, balstoties uz kādu citu pamatu. Konkrēti, pat ja tiek pieņemts, ka šī sprieduma 52. un 53. punktā izklāstītā interpretācija – saskaņā ar kuru bērna fiziska klātbūtne dalībvalstī ir priekšnoteikums, lai to atzītu par bērna pastāvīgo dzīvesvietu, – tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā radītu šķērslī atzīt kādas dalībvalsts tiesas jurisdikciju saskaņā ar šīs regulas noteikumiem, tomēr katrai dalībvalstij, kā to norāda Komisija, ir tiesības saskaņā ar minētās regulas 14. pantu noteikt savu tiesu jurisdikciju atbilstoši valsts tiesību normām, atkāpjoties no tuvuma kritērija, uz kuru ir balstīti minētās regulas noteikumi.
- 58 Turklāt no šī sprieduma 56. punktā minētajiem noteikumiem, it īpaši no Regulas Nr. 2201/2003 13. panta 1. punkta un 15. panta 1. punkta, izriet, ka Savienības likumdevējs konkrēti ir paredzējis attiecīgi tādu situāciju pastāvēšanu, kurās bērna pastāvīgo dzīvesvietu nav iespējams noteikt, un lietas nodošanu tiesai, kura ir labākā situācijā izspriest bērna lietu, bet kurai nav obligāti jābūt ne šīs regulas 8. panta 1. punktā, ne tās pašas regulas 9.–14. pantā minētajai tiesai.

- 59 Tādējādi nedz tas, ka bērns pats fiziski neatrodas attiecīgajā Savienības dalībvalstī un tāpēc šim bērnam nav pastāvīgās dzīvesvietas Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē, nedz arī tas, ka kāda dalībvalsts tiesa ir labākā situācijā izspriest šī bērna lietu arī tad, ja bērns nekad nav dzīvojis šajā valstī, nevar ļaut konstatēt, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta būtu valstī, kurā viņš nekad nav bijis.
- 60 Turklāt šo interpretāciju nevar apšaubīt arī ar pamatlietā aplūkoto apstākli, pat ja tas tiktu pierādīts, proti, ka tēva īstenotā spiediena pret māti rezultātā viņu bērns ir dzimis Bangladešā un tur dzīvo kopš dzimšanas.
- 61 Jāpiekrīt, ka, ja nebūtu šī spiediena, pamatlietā minētais bērns – atbilstoši tam, kā esot vēlējies viņa māte, – iespējams, būtu varējis piedzimt Apvienotajā Karalistē. Tiesa jau ir nospriedusi, ka uz pastāvīgās dzīvesvietas maiņu var norādīt personas, kurai ir vecāku atbildība, nodoms kopā ar bērnu apmesties uz dzīvi citā dalībvalstī, kas izpaužas tādos noteiktos ārējos apstākļos kā mājokļa iegāde vai noīrēšana mērķa dalībvalstī (spriedums, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 62 Tomēr gadījumā, kad bērns pats fiziski neatrodas attiecīgajā dalībvalstī, jēdziena “pastāvīgā dzīvesvieta” interpretācijas nolūkos izšķirošu nozīmi – salīdzinājumā ar objektīviem ģeogrāfiskiem apsvērumiem – nedrīkst atvēlēt tādiem apstākļiem kā vecāka, kurš faktiski īsteno aizgādību pār bērnu, nodoms vai arī viena vai otra vecāka varbūtēja pastāvīgā uzturēšanās šajā dalībvalstī, jo pretējā gadījumā tiktu ignorēta Savienības likumdevēja griba (pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 60. punkts).
- 63 Proti, interpretācija, saskaņā ar kuru paša bērna fiziskā klātnesamība attiecīgajā dalībvalstī ir šķērslis ņemt vērā tādus apsvērumus kā šī sprieduma iepriekšējā punktā izklāstītie, turklāt atbilst tuvuma kritērijam, kuram Savienības likumdevējs ir devis priekšroku Regulā Nr. 2201/2003, tieši tādēļ, lai nodrošinātu, ka tiek ņemta vērā bērna interešu prioritāte (pēc analogijas skat. spriedumu, 2017. gada 8. jūnijs, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 67. punkts).
- 64 Visbeidzot, ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. pantā garantēto bērna interešu prioritātes aizsardzību un šīs hartas 4., 6. un 24. pantā nostiprināto pamattiesību ievērošanu netiek uzlikts pienākums interpretēt citādi, nekā tas ir darīts šī sprieduma 52. un 53. punktā.
- 65 Pirmkārt, kā izriet no šī sprieduma 48. punkta, izstrādājot Regulu Nr. 2201/2003, ir tikusi ņemta vērā bērnu interešu prioritāte, šīs intereses materializējot ar minētajā regulā pieņemto tuvuma kritēriju.
- 66 Otrkārt, ar Regulu Nr. 2201/2003 jau ir ieviests mehānisms, ar kuru dalībvalstīm ir ļauts aizsargāt bērna intereses arī situācijā, kad uz strīdiem neattiecas šīs regulas 8. panta 1. punkts. Kā tas ir atgādināts šī sprieduma 57. punktā, it īpaši gadījumā, kad nevienai dalībvalsts tiesai saskaņā ar šīs regulas 8.–13. pantu nav jurisdikcijas, šīs regulas 14. pantā ir precizēts, ka dalībvalstis var – atlikušās jurisdikcijas veidā – atzīt savu tiesu jurisdikciju atbilstoši savām valsts tiesībām.
- 67 Konkrētajā gadījumā no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka Apvienotās Karalistes tiesību sistēmā šāda atlikusī jurisdikcija pastāv – šīs dalībvalsts tiesu “*parens patriae* jurisdikcijas” veidā, šo jurisdikcijas normu pēc valsts tiesu ieskatiem piemērojot Lielbritānijas pilsoņiem.
- 68 No šiem apsvērumiem izriet, ka bērna interešu prioritāte neuzliek par pienākumu Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu interpretēt atbilstoši mātes, Apvienotās Karalistes valdības un Čehijas Republikas valdības piedāvājumam pat tādos apstākļos, kādi ir raksturīgi pamatlietā izklāstītajai situācijai, jo šāda interpretācija pārsniegtu Regulā Nr. 2201/2003 paredzētā jēdziena “pastāvīgā dzīvesvieta” tvērumu un šim noteikumam piedēvēto lomu minētajā regulā ietvertajos noteikumos, kas reglamentē jurisdikciju lietās par vecāku atbildību.

- 69 No tā izriet, ka tādā situācijā, kāda ir aplūkota pamatlietā, nedz tas, ka viens no vecākiem ir prettiesiski izturējies pret otru vecāku, kā rezultātā abu vecāku bērns ir piedzimis trešajā valstī un tur dzīvo kopš savas dzimšanas, nedz arī mātes un šī bērna pamattiesību pārkāpums – ja tiktu pieņemts, ka šie apstākļi ir pierādīti, – neļauj secināt, ka šī bērna pastāvīgā dzīvesvieta Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē varētu atrasties dalībvalstī, kurā šis bērns nekad nav bijis.
- 70 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai varētu uzskatīt, ka šīs tiesību normas izpratnē bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir kādā dalībvalstī, ir jābūt izpildītam nosacījumam, ka bērns fiziski ir bijis šajā dalībvalstī. Tādiem apstākļiem, kādi ir aplūkoti pamatlietā – ja tiktu pieņemts, ka tie ir pierādīti, – proti, pirmkārt, apstāklim, ka tēvs ir īstenojis piespiedu darbības pret māti, kā rezultātā māte viņu abu bērnu ir dzemdējusi trešajā valstī, kurā tā pēc bērna dzimšanas turpina dzīvot kopā ar šo bērnu, un, otrkārt, apstāklim, ka ir pārkāptas mātes vai bērna pamattiesības, šajā ziņā nav nozīmes.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 71 Attiecībā uz pamatlīetas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēti pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai varētu uzskatīt, ka šīs tiesību normas izpratnē bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir kādā dalībvalstī, ir jābūt izpildītam nosacījumam, ka bērns fiziski ir bijis šajā dalībvalstī. Tādiem apstākļiem, kādi ir aplūkoti pamatlietā – ja tiktu pieņemts, ka tie ir pierādīti, – proti, pirmkārt, apstāklim, ka tēvs ir īstenojis piespiedu darbības pret māti, kā rezultātā māte viņu abu bērnu ir dzemdējusi trešajā valstī, kurā māte pēc bērna dzimšanas turpina dzīvot kopā ar šo bērnu, un, otrkārt, apstāklim, ka ir pārkāptas mātes vai bērna pamattiesības, šajā ziņā nav nozīmes.

[Paraksti]

i — Pēc lūguma piemērot anonimizāciju apmierināšanas šā sprieduma 25. punktā minētais uzvārds ir ticis aizstāts ar burtiem.